»Kirjatööde kogu« A. Pert'i (hiljem G. Pihlaka) kirjastusel Tallinnas, jäi aga lõpule viimata. 1923. a. hakkasid ilmuma W. enda toimetusel ja »Varrak'u« (alates 1928. a. »Loodus'e«) kirjastusel »Kogutud teosed« esialgu Tallinnas, hiljemini Tartus. Sellest sagedasti väga kaugeleulatuvalt parandatud väljaandest, mis eelpool paljude teoste juures märgitud viimase trükina, on praeguseni (1929) välja lastud 19 köidet.

W. kirjanduslik katsetamine algas juba koolipõlves ja esimene trükkiküündinud jutustus »Kurjal teel« on kirjutatud ka õige varakult — 18. eluaastal (1882. a.). See, nagu mitmed sellele järgnenud teosed, eeskätt »Musta mantliga mees« (kirjutatud 1883. a.), on sündinud koolis ja koolile järgnenud vabal ajal loetud kirjanduse mõjul. W. enese sõnade järele kuulusid tol ajal loetud ja Tallinna saksa teatri laval nähtud kirjanikkude hulka Shakespeare, Schiller, Kleist, Hebbel, Grabbe, ja nende mõjuga seletab ta oma noorpõlve tööde tugevasti tõmmatud värve. Aga nende ja teistegi klassiliste autorite (venelastest Puškin, Gogol, Dostojevski, Turgenev) kõrval luges W. oma nooremas eas ka saksa ajaviite-kirjandust ning on pärinud kirjanduslikke võtteid ka sealt. Teiseltpoolt sidunesid W. esimesed kirjanduslikud sammud kodumaise rahvusromantilise kirjandusega, tugides W. õige varases nooruses ema poolt etteloetud J. W. Jannsen'i (vt.) juttudele ja hilisemale iseseisvale huvile eesti kirjanduse ja ajakirjanduse vastu. Nii tuletab »Musta mantliga mees« juba oma pealkirjaga meelde J. Pärna (vt.) jutustust »Must kuub« (ilmunud 1883), aga ka sisuliselt liitub see W. teos otseselt Jannsen'i ja Pärna jutustuste laadiga. Neil mõjudel algas ja arenes W. kirjandusliku tegevuse esimene ajajärk, mida iseloomustab järk-järguline siirdumine romantismist realismi.

Ärkamisaegse rahvusliku vaimustuse loidumine venestuse tulekul 80-te aa. esimesel poolel tõi kaasa romantilise paatose vaibumise ka kirjanduses. Eesti kirjandus harunes neil aa. kahte suunda. Ühes suunas, nimelt selles, mida edustasid J. Järv, A. Saal, E. Bornhöhe (vt. neid) j. t. ajaloolise jutustisega, P. Jakobson ja A. Jürgenstein (vt. neid) muinasloolise näidendiga, näisid romantilised tendentsid jätkuvat ja arenevatki; tõepoolest aga muutis tegevuse asetamine kaugesse minevikku või rahvaluulesse ja isikupärasusetu käsitlusviis selle suuna kirjanduslikud tulemused aktuaalsusetuiks ja elutuiks. Liiatigi kasutati ajalugu ja muinaslugu peamiselt vaid dekoratiivses mõttes. Igal juhul selle suuna erakordseile ja põnevaile sündmustikupöördeile rajatud avaldised, ka paremad, ei lisanud juurde mitte midagi olulist varasema romantismi saavutistele. Teine suund sündis eeskätt saksa ajakirjade ja -lehtede romantilis-realistliku väikekodanlise ajaviite-kirjanduse mõjustusel. Selle suuna silmapaistvamaks kirjanikuks oli E. Aspe (vt.), aga samas sihis teotses ka Chr. Kannike (vt.) j. t., siit algasid või siiapoole kaldusid varem-hiljem ka pärastised realistid Juhan Liiv, A. Kitzberg (vt. neid) j. t. Ka selle suuna teostes puudusid uued ja aktuaalsed ideed, ka siin oli raamatu põnev loetavus tähtis, aga kaasajast võetud ainestik oli siiski elulisem ja lugejaile lähem. Ajalehe joonealuse tarbeks ja lugejate maitsele vastavalt kirjutatuna jäid tõsisemalt arvestamata puhtkunstilised nõuded; ometi sai just selle suuna osaks ette valmistada realismi saabumist eesti kirjanduses. Muidugi püsis ka siin külluses romantilisi elemente: tõsielule lähem, realistlikum on see suund ainult suhteliselt. Sellele suunale lähedane on ka W. kirjandusliku tegevuse esimene, romantilis-realistlik periood. — Romantiliselt põnevate sündmuste kuhjamisele ja nende voolavale vestmisele on rajatud W. selle ajajärgu teoste menu. Rahvapärane põnevus on peaasjaks, olgu see siis saavutatud rahvusromantilise ainestikuga, kriminaalsega või naljaga. Erakordsete sündmuste õigustamiseks on viidud tegevuskoht sagedasti võõrsile: Venemaale, Norrasse jne., ja tegelasteks on valitud isikuid rahvale vähemtuntud ringkondadest. Aga siiski tungivad aegajalt esile ka W. varasemais töis ta ande positiivsed omadused: oskus kinnistada teravaid, elust tehtud tähelepanekuid ja eriti oskus luua elulisi tüüpe. Rahva laiemates kihtides oli W. tol ajal hinnatud enne kõike naljakirjanikuna. Rahva apetiitidele vastavalt ja ajalehetoimetajate nõudel on kirjutatud suurem osa W. noorpõlve humoreskidest ja groteskidest, kuid siiski tabab W. just mõnes neist paremini ja sügavamini tõsielu kui pikemais ja tõsisena mõeldud jutustistes. Selle ajajärgu väärtuslikumaiks töiks on romaan »Kaks sõrme« (1887), jutustis »Töömehe tütar« (1887) ja mõned lühemad novellid. Juba sel ajajärgul võttis W. vahetevahel käsitlusaineks elu pahelise külje, sagedasti säärasel kujul, mida peeti ebasündsaks. Ja väljakutsuvate arvustistega sunniti W.-t andma mitmel puhul avalikke seletusi. Neis seletistes tõendas W. end tarvitavat realistlikku meetodit, ja nagu selgub sealtsamast, oli W. vähemalt üldjoontes tuttav ka Zola' naturalistliku menetlusviisiga. Tegelikult leidub W. selleaegseis töis realistlikku joont kaunis vähe. Esialgu tähendas W.-le realism ainult aineteala laienemist ka negatiivseile, senises kirjanduslikus traditsioonis tundmatuile

Eesti biograafiline leksikon, 1926-1929, lk. 571